

Usmernenia pre rozhodovanie „Ktorá jurisdikcia by mala začať trestné stíhanie?“

Usmernenia pre rozhodovanie „Ktorá jurisdikcia by mala začať trestné stíhanie?“

ČASŤ I: ZÁKLADNÉ INFORMÁCIE

Nárast cezhraničnej trestnej činnosti v priebehu rokov viedol k viacerým prípadom, pri ktorých má niekoľko členských štátov, podľa ich vnútroštátnych právnych predpisov, jurisdikciu viesť trestné stíhanie a prejednať ich pred súdom.

Eurojust sa od svojho založenia, v súlade so svojím mandátom, zaoberal otázkou, ktorá jurisdikcia je v najlepšej pozícii na začatie trestného stíhania pri cezhraničných prípadoch, v ktorých je trestné stíhanie možné alebo sa začalo v dvoch alebo viacerých jurisdikciách. V roku 2003 Eurojust uverejnil *Usmernenia pre rozhodovanie „Ktorá jurisdikcia by mala začať trestné stíhanie?“* s cieľom zabrániť a podporiť riešenie konfliktov jurisdikcií, ktoré by mohli spôsobiť porušenie princípu *ne bis in idem*, a zabezpečiť, aby sa v Európskej únii (EÚ) využívali najefektívnejšie postupy, pokiaľ ide o trestné konania.

V *usmerneniach* sa navrhujú faktory, na ktoré sa má prihliadať pri multijurisdikčných prípadoch. Od ich prijatia pomáhali príslušným vnútroštátnym orgánom pri stanovení, ktorá jurisdikcia je v najlepšej pozícii na začatie trestného stíhania v cezhraničných prípadoch. Tieto *usmernenia* pomáhajú aj Eurojustu, ktorý môže v tejto záležitosti radiť príslušným vnútroštátnym orgánom. Okrem toho od ich uverejnenia niektoré členské štáty využívali tieto *usmernenia* ako referenčný bod pri vytváraní ich vlastných právnych predpisov alebo usmernení.

Zohľadnením vývoja v priestore slobody, bezpečnosti a spravodlivosti EÚ, operačných skúseností, ktoré Eurojust nadobudol počas viac ako jedného desaťročia, a potrieb špecialistov vyjadrených pri niekoľkých príležitostiach Eurojust týmto vydáva revidovanú verziu svojich *usmernení*.

Prevažná väčšina členských štátov nemá stanovené kritériá na rozhodnutie toho, ktoré miesto je najvhodnejšie na trestné stíhanie v súvislosti s cezhraničnými konfliktmi jurisdikcií a keďže v tejto súvislosti neexistujú žiadne „horizontálne“ právne nástroje EÚ, tieto *usmernenia* majú byť flexibilným nástrojom na riadenie a pripomenutie faktorov, ktoré majú príslušné orgány zohľadňovať. Poskytujú spoločný východiskový bod, na základe ktorého je možné urobiť rozhodnutie. Tieto *usmernenia* nepredstavujú záväzné pravidlá a nedotýkajú sa platných vnútroštátnych, európskych a medzinárodných právnych predpisov.

V týchto *usmerneniach* sa za „súdne orgány“ považujú sudcovia, prokurátori alebo akékoľvek iné príslušné orgány v súlade s vnútroštátnymi právnymi predpismi.

Právny rámec EÚ

V *usmerneniach* sa zohľadňuje príslušný právny rámec EÚ, a to:

- ▶ Rámcové rozhodnutie 2009/948/SVV z 30. novembra 2009 o predchádzaní kolíziám pri výkone právomoci v trestných veciach a ich urovnávaní je aktuálne jediným nástrojom EÚ, ktorý sa venuje tejto problematike. Stanovuje mechanizmus na priame konzultácie medzi príslušnými orgánmi s cieľom dosiahnuť účinné riešenie a vyhnúť sa nepriaznivým následkom vyplývajúcim zo súbežných konaní. Odkaz na niektoré dôležité faktory, ktoré majú príslušné orgány zvážiť, vrátane tých v *usmerneniach* Eurojustu z roku 2003, sa uvádza v preambule (odôvodnenie 9).
- ▶ Iné právne nástroje v oblasti trestných vecí, najmä texty súvisiace s konkrétnymi druhmi trestných činov, ako sú rámcové rozhodnutie Rady 2002/475/SVV z 13. júna 2002 o boji proti terorizmu (článok 9) a rámcové rozhodnutie 2008/841/SVV z 24. októbra 2008 o boji proti organizovanému zločinu (článok 7), zahŕňajú ustanovenia odkazujúce na faktory, ktoré sa majú zohľadniť s cieľom sústrediť trestné stíhanie len do jedného členského štátu, ak to bude možné, v prípade, že na základe rovnakých skutočností môže trestné stíhanie oprávnene viesť viac ako jeden členský štát.
- ▶ Ustanovenia súvisiace s pomocou Eurojustu pri uľahčení spolupráce a koordinácie medzi vnútroštátnymi orgánmi zahŕňajú:
 - článok 85 ods. 1 písm. c) Zmluvy o fungovaní Európskej únie;
 - články 6, 7 (odporúčania a nezáväzné stanoviská Eurojustu) a článok 13 ods. 7 (povinnosť členských štátov informovať Eurojust o prípadoch, v ktorých vznikli alebo pravdepodobne vzniknú konflikty jurisdikcií) rozhodnutia Rady 2002/187/SVV, ktorým sa zriaďuje Eurojust, v znení zmien rozhodnutia Rady 2009/426/SVV;
 - článok 12 a odôvodnenia 4, 9, 10 a 14 rámcového rozhodnutia 2009/948/SVV;
 - článok 7 rámcového rozhodnutia 2008/841/SVV.

ČASŤ II: PRAKTICKÉ USMERNENIA

Kľúčové princípy

- ▶ „*Ne bis in idem*“ je základný princíp trestného práva, ktorý sa upravuje na vnútroštátnej, európskej a medzinárodnej úrovni, podľa ktorého obžalovaný nesmie byť trestne stíhaný viac ako raz za rovnaké trestné konanie bez ohľadu na to, či prvé trestné stíhanie viedlo k odsúdeniu alebo zbaveniu obvinenia.

V priestore slobody, bezpečnosti a spravodlivosti EÚ sú hlavnými právnymi zdrojmi pre tento princíp články 54 až 58 Dohovoru, ktorým sa vykonáva Schengenská dohoda (CISA) a článok 50 Charty základných práv Európskej únie, ktorý sa má vykladať v zmysle príslušnej judikatúry Súdneho dvora EÚ. (Za účelom prehľadu judikatúry Súdneho dvora EÚ, pokiaľ ide o princíp *ne bis in idem*, pozri dokument Eurojustu, *Princíp ne bis in idem v trestných veciach v judikatúre Súdneho Dvora Európskej únie*.)

Tieto usmernenia plne dodržiavajú a podporujú princíp *ne bis in idem*.

- ▶ V súlade s rámcovým rozhodnutím 2009/948/SVV (odôvodnenie 12) tieto usmernenia plne podporujú myšlienku, že v spoločnom priestore slobody, bezpečnosti a spravodlivosti EÚ by sa mala zásada povinného stíhania, ktorou sa riadi procesné právo viacerých členských štátov, považovať za splnenú, keď ktorýkoľvek členských štát zabezpečí trestné stíhanie určitého trestného činu.
- ▶ Každý prípad je jedinečný, a preto všetky rozhodnutia o tom, ktorá jurisdikcia je v najlepšej pozícii na začatie trestného stíhania, by sa mali zakladať na okolnostiach a skutkovej podstate každého prípadu. Všetky faktory, ktoré sa považujú za relevantné, sa majú zväžiť v najlepšom záujme spravodlivosti.
- ▶ Pri rozhodovaní by súdne orgány mali starostlivo a spravodlivo vyvážiť všetky faktory pre aj proti začatiu trestného stíhania v každej jurisdikcii.
- ▶ Súdne orgány by mali určiť každú jurisdikciu, v ktorej trestné stíhanie je nielen možné, ale v ktorej má úspešnosť pri podaní žaloby na trestné stíhanie aj reálnu šancu.
- ▶ Súdne orgány by v rámci svojej diskusie o vyriešení týchto prípadov mali preskúmať všetky možnosti, ktoré poskytujú súčasné medzinárodné dohody a nástroje EÚ, napríklad na získanie dôkazov spoza hraníc, prenos konania alebo vydanie osôb.

- ▶ Rozhodnutie musí byť vždy spravodlivé, nezávislé a objektívne a musí sa zohľadňovať Európsky dohovor o ľudských právach a Chartu základných práv Európskej únie, aby sa zabezpečila ochrana procesných záruk každého obžalovaného alebo potenciálneho obžalovaného.

Čo robiť?

- ▶ Hneď po zistení súbežných konaní by sa príslušné orgány zapojených členských štátov mali navzájom spojiť.

Európska justičná sieť (EJS) môže v rámci svojho mandátu pomáhať príslušným orgánom, napríklad uľahčovaním komunikácie a zisťovaním a získavaním údajov o príslušných orgánov, ktoré sa majú kontaktovať.

- ▶ V ďalšom kroku by zapojené príslušné orgány mali začať spoluprácu a koordináciu svojej činnosti, aby sa predišlo plytvaniu zdrojov, duplicitne práce alebo riziku porušenia princípu *ne bis in idem*. Vo väčšine prípadov sa podarilo nájsť riešenie pomocou dialógu, vzájomnej dôvery a koordinácie medzi príslušnými orgánmi.
- ▶ Pri koordinácii súbežných konaní by príslušné orgány mali zväžiť riešenie všetkých trestných stíhaní v jednej jurisdikcii za predpokladu, že je to uskutočniteľné, pri zohľadnení účinku, ktorý stíhanie niektorých obvinených v jednej jurisdikcii môže mať na všetky stíhanie v druhej alebo tretej jurisdikcii. Malo by sa vynaložiť všetko úsilie, aby sa zabránilo mareniu jedného trestného stíhania iným.
- ▶ Rozhodnutie o mieste trestného stíhania by sa malo vykonať čo najskôr počas vyšetrovania alebo procesu trestného stíhania a po úplnej porade so všetkými príslušnými orgánmi v každej jurisdikcii.
- ▶ Eurojust má prednostné postavenie na poskytnutie pomoci pre dotknuté orgány v ich úsilí spolupracovať a nachádzať riešenia, a to kedykoľvek počas všetkých predchádzajúcich krokov, a dokonca aj zistiť prebiehajúce prípady v členských štátoch, v ktorých by takéto konflikty mohli vzniknúť (pozri nižšie).

Hlavné faktory

Pri rozhodnutí o tom, ktorá jurisdikcia by mala začať trestné stíhanie, sa má zväžiť niekoľko faktorov. Všetky z nich môžu ovplyvniť konečné rozhodnutie. Priorita a váha, ktoré sa majú priradiť každému faktoru, sú iné v každom prípade.

Niektoré z faktorov, ktoré sa majú zväžiť:

Teritorialita

Mala by sa urobiť predbežná domnienka, že, ak je to možné, trestné stíhanie by sa malo uskutočniť v jurisdikcii, v ktorej sa udiala väčšina alebo najdôležitejšia časť trestnej činnosti, alebo v ktorej bola spôsobená väčšina alebo najdôležitejšia časť škôd. Preto by sa mal náležite zvážiť kvantitatívny („väčšina“) aj kvalitatívny („najdôležitejšia časť“) rozmer.

Poloha podozrivých alebo obvinených osôb

V súvislosti s týmto faktorom sa môže zvažovať niekoľko prvkov, ako sú:

- ▶ miesto, na ktorom bola podozrivá alebo obvinená osoba nájdená;
- ▶ štátna príslušnosť alebo zvyčajné miesto pobytu podozrivej alebo obvinenej osoby;
- ▶ možné silné osobné väzby na jeden členský štát alebo iné dôležité záujmy podozrivej alebo obvinenej osoby;
- ▶ možnosť zabezpečenia odovzdania alebo vydania podozrivej alebo obvinenej osoby do inej jurisdikcie;
- ▶ možnosť prenosu konania do jurisdikcie, v ktorej sa podozrivá alebo obvinená osoba nachádza.

V situáciách, v ktorých je možné určiť niekoľko spoluobžalovaných, nie je dôležitý len ich počet, ale aj ich príslušné úlohy pri spáchaní trestného činu a ich príslušné polohy. Opäť je dôležitý kvantitatívny aj kvalitatívny rozmer.

Hodnotenie týchto prvkov by malo zohľadňovať aj všetky uplatniteľné právne nástroje EÚ, najmä nástroje súvisiace s princípom vzájomného uznávania. Ich uplatňovanie môže ovplyvniť hodnotenie tohto faktora a následne konečné rozhodnutie o tom, kde začať trestné stíhanie.

Napríklad uplatnenie rámcového rozhodnutia o vzájomnom uznávaní rozsudkov, ktorými sa ukladajú tresty odňatia slobody (2008/909/SVV), v kombinácii s rámcovým rozhodnutím o európskom zatykači (2002/584/SVV) môže spôsobiť, že poloha podozrivej alebo obvinenej osoby sa stane druhoradým kritériom, pretože v neskoršej fáze je možné odsúdenú osobu odovzdať na výkon trestu do iného členského štátu.

Dostupnosť a prípustnosť dôkazov

Súdne orgány sa môžu venovať len prípadom, ktoré používajú spoľahlivé, dôveryhodné a prípustné dôkazy. Mala by sa zvážiť umiestnenie a dostupnosť dôkazov v správnej forme, ako aj ich prípustnosť a prijatie súdom. Mala by sa zohľadniť kvantita a kvalita dôkazov v dotknutých členských štátoch, hoci od právneho

rámca zavedeného európskym vyšetrovacím príkazom (smernica 2014/41/EÚ) možno očakávať uľahčenie cezhraničného zhromažďovania dôkazov.

Získavanie dôkazov od svedkov, znalcov a obetí

Súdne orgány musia zvážiť možnosť získať dôkazy od svedkov, znalcov a obetí vrátane ich prípadnej ochoty vycestovať do inej jurisdikcie na za účelom poskytnutia dôkazov. Mala by sa zvážiť možnosť získať ich dôkazy v písomnej forme alebo pomocou iných prostriedkov, ako napríklad na diaľku prostredníctvom telefónu alebo videokonferencie.

Ochrana svedkov

Súdne orgány sa musia vždy usilovať o zabezpečenie toho, aby svedkovia alebo osoby, ktoré pomáhajú trestnému stíhaniu, neboli ohrozené. Faktory na zváženie pri rozhodovaní o jurisdikcii pre trestné stíhanie môžu zahŕňať, napríklad, možnosť jednej jurisdikcie ponúknuť program na ochranu svedkov, zatiaľ čo iná jurisdikcia takúto možnosť nemá.

Záujmy obetí

Súdne orgány musia v súlade so smernicou 2012/29/EÚ o právach obetí zohľadniť dôležité záujmy obetí vrátane ich ochrany, a možnosti ich ohrozenia v prípade realizácie trestného stíhania v inej jurisdikcii. Toto zváženie by malo zahŕňať možnosť požadovania náhrady zo strany obetí.

Štádium konania

Malo by sa zvážiť štádium vývoja trestného konania v dotknutom členskom štáte. Ak je vyšetrovanie v jednej jurisdikcii už v pokročilom štádiu, presun prípadu do inej jurisdikcie nemusí byť vhodný.

Dĺžka konania

Hoci čas by nemal byť rozhodujúcim faktorom pri rozhodovaní, ktorá jurisdikcia by mala začať trestné stíhanie, ak sú ostatné faktory vyvážené, potom by súdne orgány mali zvážiť dĺžku trvania konania, počas ktorého by sa konanie v konkrétnej jurisdikcii skončilo („zdržanie spravodlivosti je odopretie spravodlivosti“).

Právne požiadavky

Mal by sa zvážiť existujúci právny rámec vrátane povinností a požiadaviek, ktoré sú uložené v jednej jurisdikcii, ako aj možné účinky rozhodnutia trestne stíhať v jednej jurisdikcii skôr ako v inej a potenciálneho výsledku v každej jurisdikcii. Súdne orgány by však nemali rozhodnúť trestne stíhať v jednej jurisdikcii skôr ako v inej len preto, aby sa vyhli splneniu právnych povinností, ktoré sa uplatňujú v jednej jurisdikcii, ale nie v inej.

Sila odsúdenia

Hoci by malo byť zaistené, že dostupné potenciálne postihy odrážajú závažnosť trestného konania, ktoré

je predmetom trestného stíhania, súdne orgány by sa nemali usilovať o trestné stíhanie v jednej jurisdikcii len preto, že dostupné potenciálne postihy sú vyššie ako v inej jurisdikcii. Podobne by relatívna sila vynesenia rozsudku súdu v rôznych jurisdikciách nemala byť určujúcim faktorom pri rozhodovaní, v ktorej jurisdikcii by sa mal prípad trestne stíhať.

Príjmy z trestnej činnosti

Pri hodnotení právomocí dostupných na zadržanie, vymáhanie, zaistenie a konfiškáciu príjmov z trestnej činnosti by sa mali zohľadniť uplatniteľné právne nástroje EÚ a medzinárodné právne nástroje, a predovšetkým nástroje EÚ ohľadne vzájomného uznávania rozhodnutí týkajúcich sa zaistenia a konfiškácie. Súdne orgány by však nemali rozhodnúť

o stíhaní v jednej jurisdikcii skôr ako v inej len preto, že takéto stíhanie by malo za následok efektívnejšie vymáhanie príjmov z trestnej činnosti.

Náklady a zdroje

Hoci súdne orgány by mali mať náklady a zdroje na pamäti, náklady na trestné stíhanie prípadu alebo ich vplyv na zdroje prokuratúry nesmú byť faktorom pri rozhodovaní, či by sa prípad mal stíhať skôr v jednej jurisdikcii ako v druhej, pokiaľ všetky ostatné faktory nie sú rovnomerne vyvážené.

Priority členských štátov

Súdne orgány nesmú odmietnuť prevzatie prípadu na trestné stíhanie v ich jurisdikcii, pretože sa nepovažuje za prioritu v ich členskom štáte.

PODPORA EUROJUSTU

- ▶ O pomoc Eurojustu je možné požiadať kedykoľvek prostredníctvom ktoréhokoľvek zapojeného súdneho orgánu.
- ▶ Eurojust môže v rámci svojho mandátu a najlepšie od počiatočného štádia pomáhať uľahčovať úvodné kontakty a konzultácie medzi príslušnými orgánmi, koordinovať ich činnosť, podporovať a urýchľovať výmenu informácií na získanie úplnej predstavy o prípadoch, zabezpečiť hladké uplatňovanie nástrojov justičnej spolupráce, objasňovať prepojenia medzi rôznymi časťami zločineckých sietí a uľahčovať následné rozhodnutia o tom, ktorá jurisdikcia by mala začať trestné stíhanie.

V prípadoch, do ktorých sa Eurojust ešte nezapojil a príslušné orgány neboli schopné dosiahnuť konsenzus o akomkoľvek účinnom riešení v súvislosti s priamymi konzultáciami, ako sa ustanovuje v rámcovom rozhodnutí 2009/948/SVV, by ktorýkoľvek zapojený príslušný orgán mal záležitosť, v prípade potreby, prenechať Eurojustu.

- ▶ Eurojust môže pohotovo zistiť súbežné konania a aktívne poskytovať svoju podporu pre vnútroštátne orgány vďaka informáciám o prípadoch, v ktorých vznikli alebo pravdepodobne vzniknú konflikty jurisdikcií, ktoré získal od členských štátov v súlade s rozhodnutím Rady o Eurojuste.
- ▶ Na koordinačných stretnutiach, ktoré organizoval Eurojust, sa príslušné orgány zapojených členských štátov mohli stretnúť a prediskutovať predmetné otázky za podpory národných členov. Spoločné vyšetrovacie tímy (SVT) môžu byť navyše užitočným nástrojom na predchádzanie a riešenie konfliktov jurisdikcií keďže v rámci SVT sa príslušné orgány môžu tiež dohodnúť, ktorá jurisdikcia by mala začať trestné stíhanie a za aké trestné činy.
- ▶ Eurojust môže okrem toho, konajúc prostredníctvom svojich národných členov (jednotlivo alebo spoločne) alebo ako kolégium, vydávať odporúčania a nezáväzné stanoviská, v ktorých príslušné orgány žiada, aby prijali, že jeden z nich môže byť v lepšej pozícii na uskutočnenie vyšetrovania alebo na trestné stíhanie konkrétnych činov.

Eurojust, Johan de Wittlaan 9, 2517 JR The Hague, Netherlands
Phone: +31 70 412 5000 - E-mail: info@eurojust.europa.eu - Website: www.eurojust.europa.eu

Print: *Catalogue no.* QP-04-17-737-SK-C • *ISBN* 978-92-9490-191-0 • *doi* 10.2812/202817
PDF: *Catalogue no.* QP-04-17-737-SK-N • *ISBN* 978-92-9490-141-5 • *doi* 10.2812/65420